

creator doctus:
het ontwerpen van
een derde cyclus in
het kunstonderwijs

creator doctus:
designing
the third cycle of
art education

creator doctus

contents

voorwoord <i>foreword</i> annelies van eenennaam	4
wat is de creator doctus? <i>what is the creator doctus?</i>	8
concept promotiereglement creator doctus <i>concept creator doctus regulations</i> gerrit rietveld academie 2018	14
interview met yael davids over <i>a daily practice</i> <i>interview with yael davids about a daily practice</i> sietske roorda	38
yael davids, <i>a daily practice</i> , van abbemuseum 2018 photographer: diewke van den heuvel	50
water met handen breken <i>breaking water with bare hands</i> jeroen boomgaard	56
colophon	64

voorwoord

annelies van eenennaam

In dit boekje introduceren wij de Creator Doctus (CrD) als model voor een derde cyclus-/promotietrajecten in het Nederlandse kunstonderwijs. Enkele jaren geleden is bij de Gerrit Rietveld Academie en het Sandberg Instituut het initiatief genomen om te komen tot een traject waarin de kunst, dus het werk van de kunstenaar of vormgever, centraal staat. Inspiratie hiervoor vormde het model van het 'meesterstuk', kunstwerken die een belangrijke rol spelen in de kunstgeschiedenis en waar over een langere periode onderzoekend aan is gewerkt.

De afgelopen jaren heeft het gesprek over derde cyclus-/promotietrajecten in de kunsten zich geïntensiveerd. Door ontwikkelingen in de wereld van de kunsten, in het (kunst)onderwijs en in de maatschappij is de belangstelling voor het doorlopen van een derde cyclustraject en het verkrijgen van een bijbehorende titel toegenomen. Vooral nog is een belangrijke theoretische component daar onlosmakelijk aan verbonden, omdat het academische model van de universiteiten de enige formele weg is om tot een promotie te komen. Er zijn

foreword

annelies van eenennaam

In this booklet we introduce the Creator Doctus (CrD) as a model for the third cycle/doctoral trajectory in art education in the Netherlands. A few years ago, the Gerrit Rietveld Academie and the Sandberg Instituut took the initiative of arriving at a trajectory that focused on the art – the work of the artist or designer. The inspiration for this was the model of the *meesterstuk*, referring to works of art that have played an important role in art history and which were based on extensive periods of research.

Over the past years, the discussion about the third cycle/doctorate trajectories in the arts has intensified. Developments in the world of the arts, in (art) education and in society, have increased the interest in doing a third cycle trajectory and obtaining a corresponding title. Currently, a theoretical component forms an important and inextricable part of the trajectory, because the academic model of the university is the only formal way to obtain a doctorate degree. Good forms have been found that do also give artworks a position in these trajectories. But there is no formal trajectory where the artwork is central

goede manieren gevonden om ook kunstwerken een positie in deze trajecten te geven. Maar er is nog geen formeel traject waarin het werk volledig centraal staat en de kunsten volledig op hun eigen merites beoordeeld worden. De Creator Doctus is daar een model voor. Een model dat niet in plaats van iets anders komt, maar daar een aanvulling op vormt.

In dit model wordt de kandidaat niet alleen begeleid door de kunstacademie, maar is er ook een maatschappelijk partner betrokken. Door de nadruk te leggen op de kunst en de kandidaat buiten haar atelier te laten treden, is er zowel de mogelijkheid om verdieping in de praktijk van de kunstenaar te brengen, als om de maatschappelijke relevantie van het onderzoek en het werk te tonen. En juist omdat de nadruk bij de uitkomst van het onderzoek ligt op de kunst heeft het Mondriaan Fonds zich bereid verklaard dit traject te ondersteunen.

Om het model in de praktijk te kunnen onderzoeken is anderhalf jaargeleden Yael Davids als eerste CrD-kandidaat begonnen met haar onderzoekstraject in een pilot. Het Van Abbemuseum is hierbij de maatschappelijke partner. Een tweede CrD-pilot is in voorbereiding.

Met de opgedane kennis en de stand van zaken in de gedachtenvorming over het model is dit het moment om het te delen met andere kunstonderwijsinstellingen. Met als doel om het model in gezamenlijkheid verder te

and the arts are completely judged on their own merits. The Creator Doctus is a model for this. A model that is not meant to replace anything, but that will run parallel to the existing model of the PhD.

In this model the candidate will not be supervised by the art academy only, there is also a social partner involved. Emphasizing the art and urging the candidate to tread outside of her studio, this allows for the possibility to deepen the artist's practice as well as to show the societal relevance of the research and the work. And because the emphasis is explicitly on the art as a result of the research, the Mondriaan Fund has declared itself willing to support this trajectory.

To explore this model in practice, one year and a half ago Yael Davids started as the first CrD candidate with her research trajectory in a pilot. The Van Abbemuseum is the social partner in this case. A second CrD pilot is in preparation.

This is the right time to share the thought processes and the knowledge obtained about this model with other art education institutions. Our purpose is to develop this model further together, so that forces can be combined and a formal (art) practice-based trajectory can be realised.

In this book you will find general information about the design of the

ontwikkelen, zodat krachten kunnen worden gebundeld om een formeel promotietraject vanuit de (kunstenaars)praktijk te gaan realiseren.

In dit boekje kunt u algemene informatie over de opzet van de CrD vinden, een interview met de eerste CrD-kandidaat Yael Davids, en een reflectie op het CrD-traject van lector Jeroen Boomgaard.

CrD, an interview with the first CrD candidate Yael Davids, and a reflection on the CrD trajectory by professor Jeroen Boomgaard.

wat is de creator doctus?

De Creator Doctus (CrD) titel is opgezet door de Gerrit Rietveld Academie als een onderzoekstraject binnen de zogenoemde 'derde cyclus' van hoger onderwijs. Dit traject stelt een kunstenaar in staat om onderzoek te doen gedurende een periode van drie jaar. Het project is een samenwerking tussen een kunstacademie en een maatschappelijke partner. Op internationaal niveau heeft de Gerrit Rietveld Academie een paar partner kunstacademies binnen Europa (zie pagina 13). Het onderzoeksproces door de kunstenaar leidt tot een serie van werken of projecten en behelst geen verplichting tot het schrijven van enigerlei vorm van dissertatie. De maatschappelijke partner formuleert de onderzoeksvraag die het onderzoeksproject voedt.

what is the creator doctus?

The title Creator Doctus (CrD) is set up by the Gerrit Rietveld Academie as a research trajectory within the so-called 'third cycle' of higher education. This trajectory entails to commission an artist to do research during a period of three years. The project is a collaboration between an art school, and a social partner. On an international level, the Gerrit Rietveld Academie has several partnering art schools throughout Europe (see page 13). The process of research by the artist leads towards a corpus of works or projects and entails no compulsory writing. The social partner formulates the research questions that fuel the research project.

context

In het verleden werd een groot onderscheid gemaakt tussen de professionele praktijk en onderzoek. Nu zien we veel nieuwe configuraties waarbij het onderzoek binnen de kunstpraktijk wordt gestimuleerd en gewaardeerd. Een goed voorbeeld van deze tendens is hoe in het afgelopen decennium hoger beroepsonderwijs en academische instituten nader tot elkaar zijn gegroeid door onder andere de uitwisseling tussen hoger beroepsonderwijs- en universiteitsprogramma's mogelijk te maken.

Deze verschuivingen zijn ook voelbaar in de kunstwereld. Bijvoorbeeld, kunstenaars wordt de mogelijkheid geboden om te promoveren gebaseerd op een combinatie van een proefschrift en hun werk. Artistiek onderzoek is de term die gecreëerd is voor dit nieuwe hybride veld. Dit betekent voor moderne en hedendaagse kunstmusea dat een grote portie van de kunst die ze tentoonstellen een nieuwe relatie tussen onderzoek en praktijk vertegenwoordigt. (Bijvoorbeeld, kunstenaars die lezingen geven of willen werken met een collectie of een archief).

Het hoofddoel van de CrD is een traject te creëren dat parallel loopt met het bestaande PhD-traject, en dezelfde internationale erkenning ontvangt, maar dat de artistieke uitkomsten van kunstenaars valoriseert als waardevol

context

In the past a major distinction was made between professional practice and research. Now we see many new configurations in which the research of the art practice is being boosted and valued. A case in point to this tendency is how in the last decade higher vocational education and academic institutions have grown closer, by accommodating the process of transferring and exchanging between higher vocational education and university programs among other things.

These shifts were also felt in the art world. For example, artists are being offered the chance to get a doctorate based on a combination of a dissertation and their work. Artistic research is the term that has been created for this new hybrid area. For museums of modern and contemporary art this means that a portion of the art they show, champions a new relationship between research and practice. (For example, artists give lectures or want to work on the collection or the archives).

The main goal of the CrD is to create a trajectory that runs parallel to the existing PhD tracks, and receives the same international recognition, but that valorizes the artistic output of artists as valuable research without the necessary supplement of a written thesis. Obtaining the degree of CrD will offer recognition of the profession and craft of the artist. It must be emphasized that

onderzoek zonder de noodzakelijke aanvulling van een geschreven proefschrift. Het behalen van de CrD-graad zal erkenning bieden aan het beroep en vakmanschap van de kunstenaar. Het traject is nadrukkelijk geen afwijzing van het PhD-model; het biedt een nieuw model dat een sterkere relatie tussen de kunstwereld en kunstenaars, die onderzoek doen, tot stand brengt.

Tot slot is het nodig om de onevenwichtigheid tussen carrièremogelijkheden voor Europese afgestudeerde kunstenaars te adresseren. Hoewel de mogelijkheid om een derde cyclusgraad te behalen in de kunst gelimiteerd is, is steeds vaker een PhD/derde cyclusgraad een vereiste als het om kwalificaties voor banen binnen academies en de culturele sector gaat, als ook voor het verkrijgen van toegang tot subsidieprogramma's en onderzoeksubsidies. De CrD zou deze kloof dicht en de werkgelegenheid van de Europese academies en de culturele sector verbeteren.

benadering

De CrD-kandidaat bevindt zich in een veld dat verschilt van het atelier en de universiteit. Zij vervult een rol op de grenzen tussen de plekken waar kunst wordt gemaakt en getoond aan de ene kant, en de samenleving als geheel aan de andere kant. De CrD-kandidaat overbrugt de twee door haar ervaring als kunstenaar en kennis van kunst te betrekken bij bestaande wetenschappen.

the trajectory is not a rejection of the PhD model; it offers a new model that establishes a stronger relation between the art world and artists doing research.

Finally, there is an urgent need to address the imbalance of career opportunities for European art graduates. While the possibility to obtain a third cycle degree in the arts are still limited, more and more PhDs/third cycle degrees are required as a qualification for jobs in academia and the cultural sector as well as to access funding programs and research grants. The CrD would close this gap and enhance competitiveness of the European academic and cultural sector at large.

approach

The CrD candidate moves in a field different from the studio or the university. She fills a position on the borders between the places where art is made and shown on the one hand, and society at large on the other. The CrD candidate bridges the two by involving her experience as an artist and knowledge of art, and including existing science.

In the CrD trajectory, the artist will be given three years in which to excel and raise her artistic practice to a higher level. The CrD candidate will be given a part-time employment contract at the art school to facilitate her research project. During this period she is intensively working with a social partner, that shares in the funding of the research. The excellence of her work must

Binnen het CrD-traject zal de kunstenaar drie jaar krijgen om te excelleren en haar kunstpraktijk naar een hoger niveau te tillen. De CrD-kandidaat zal een deeltijdcontract aangeboden krijgen bij de kunstacademie die het onderzoeksproject faciliteert. Tijdens deze periode zal ze intensief werken met de maatschappelijke partner, die in de kosten van het onderzoek deelt. Het excelleren in haar werk zal gerealiseerd worden door nieuwe ideeën en nieuwe uitkomsten van de materiële praktijk te ontwikkelen gedurende het proces. De kunstenaar zal haar onderzoeksperiode beëindigen met een serie nieuwe werken.

waarom transnationaal?

De doelen van het CrD-traject zijn nog niet overal gebruikelijk in Europa. Daarbij gaat het met name om het versterken van de kwaliteit en relevantie van kennis en vaardigheden van studenten in het hoger kunstonderwijs door het realiseren van een nieuwe Europese derde cyclustitel die parallel loopt aan de al bestaande PhD. Artistiek onderzoek wordt niet in alle Europese verbanden op dezelfde manier geïnterpreteerd, doordat het wordt beïnvloed door nationale context en discours. De CrD ziet deze uitdagende diversiteit als kans en brengt de verschillende praktijken samen in een enkel kader dat het mogelijk maakt normen vast te stellen en tegelijkertijd nationale uniciteit te vergelijken en te waarborgen. Door deze grensoverstijgende leerervaring zal de CrD-opleiding

be achieved through new channels of thought and new outcomes of material practices developed during the process. The artist finishes her research period with a new body of work.

why transnationally?

The CrD trajectory aims at something that is not yet common place in Europe, namely strengthening the quality and relevance of students' knowledge and skills in higher art education through realizing a new European third cycle title that runs parallel to the existing PhD. Artistic research is understood differently in the various European contexts, influenced by national frameworks and discourses. The CrD approaches this challenging diversity as a chance by bringing together the various practices in a single framework that allows to set standards and to compare and respect the national uniqueness at the same time. This border crossing learning experience of the CrD education can contribute to the parity in recognition of degrees, comparability of achievements and to the mobility of the students, teachers, researchers and research outcomes in Europe and, last but not least to the overall improvement of student's employability and teacher's professional research development.

To obtain European recognition, the title is developed in collaboration with several European partners. All partners coming from different EU-regions

bijdragen aan de pariteit in erkenning van titels, vergelijken van prestaties en de mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en onderzoeksuitkomsten in Europa, en uiteindelijk zal het over het algemeen de inzetbaarheid van studenten en het professionele onderzoek van docenten bevorderen.

Om Europese erkenning te verkrijgen wordt de titel ontwikkeld in samenwerking met verschillende Europese partners. De partners komen uit verschillende EU-regio's en hebben aanzienlijke expertise op het gebied van onderzoek in de kunsten en zijn erkende instituten in de sector.

In het voorjaar van 2018 is een Erasmus+ Strategic Partnership aangevraagd en verleend voor verdere ontwikkeling van deze samenwerking. Erasmus+ vond dat het CrD-model in lijn is met de verschillende hoger onderwijs beleidslijnen binnen de EU, zoals de Modernisation Agenda en de Bologna Principles, en dat het project de potentie heeft om de sector van het hoger kunstonderwijs in Europa te moderniseren.

doelstelling van het erasmus+ strategic partnership crd project

— Het faciliteren van de implementatie van de derde cyclus in de landen van de EHEA (European Higher Education Area) waar een dergelijke voorziening nog niet bestaat.

have a considerable expertise in the area of research in the arts and are recognized institutions in the sector.

An Erasmus+ Strategic Partnership application was submitted and granted in Spring 2018 to further develop this collaboration. Erasmus+ found that the CrD model is in line with various higher educational policies in the EU, like the Modernisation Agenda and the Bologna Principles, and that the project has the potential to modernize the higher art sector in Europe.

aims and objectives of the erasmus+ strategic partnership crd project

— To facilitate the implementation of the third cycle in those countries in the European Higher Education Area (EHEA) where no such provision currently exists.

— To further interrogate existing artistic research methodologies towards new and innovative approaches.

— To identify good practice in developing and supporting artistic research in institutions that currently have limited or no experience in this arena.

— To foster the development of comparable, yet distinctive creative methods of artistic research practice putting enhancement of career opportunities center stage.

— Het bevragen van bestaande methodes en het ontwikkelen van nieuwe en innovatieve benaderingen binnen artistiek onderzoek.

— Het herkennen van kwaliteit bij instellingen die zich toeleggen op het ontwikkelen en bevorderen van artistiek onderzoek, maar die op dat gebied nog weinig of geen ervaring hebben.

— Het bevorderen van vergelijkbare maar onderscheidende creatieve methodes van artistiek onderzoek, waarbij het vergroten van carrière kansen centraal staat.

europese partners

Glasgow School of Art

Ecole nationale supérieure d'arts de Paris-Cergy

Merz Akademie, Stuttgart

Royal Danish Academy of Fine Art, Copenhagen

Vilnius Academy of Arts

Athens School of Fine Arts

EQ-Arts, Amsterdam

european partners

Glasgow School of Art

Ecole nationale supérieure d'arts de Paris-Cergy

Merz Akademie, Stuttgart

Royal Danish Academy of Fine Art, Copenhagen

Vilnius Academy of Arts

Athens School of Fine Arts

EQ-Arts, Amsterdam

concept pro- motiereglement

creator doctus

gerrit rietveld academie 2018

Een nieuw promotietraject heeft een nieuw reglement nodig. Want alleen op basis daarvan kan het uiteindelijk zowel nationaal als internationaal erkenning

concept creator

doctus

regulations

gerrit rietveld academie 2018

A new doctoral programme requires new regulations, as only on that basis can it gain both national and international recognition as a self-contained third

krijgen als zelfstandig derde cyclustraject dat gelijkwaardig is aan de PhD. Hieronder bieden wij u een aantal van de belangrijkste bepalingen. Bij het opstellen van het reglement hebben wij ons gebaseerd op het Promotiereglement van de Universiteit van Amsterdam.

hoofdstuk I. *algemeen*

artikel I.

begripsomschrijvingen

1. In dit reglement wordt verstaan onder:

- a.* de wet: de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- b.* de instelling: de Gerrit Rietveld Academie;
- c.* het eindwerkstuk: een artistiek werk van hoog niveau in de vorm van bijvoorbeeld concerten, tentoonstellingen, performances, masterclasses, installaties en manifestaties als bedoeld in artikel 3, eerste lid onder b;
- d.* de promotie: de bijeenkomst waarin de openbare verdediging van het eindwerkstuk plaats vindt en het doctoraat kan worden verleend;
- e.* promotoren: de promotoren zijn gepromoveerd of hebben een status die daaraan gelijkwaardig is; er zijn 2-4 promotoren, waarvan tenminste 1 een zelfstandige artistieke praktijk dient uit te oefenen;
- f.* onderzoekscommissie: de commissie die uit naam van de instelling en op

cycle program equivalent to a PhD. We set out some of the main provisions below. These Regulations have been based on the Doctorate Regulations of the University of Amsterdam.

chapter I. *general*

article I.

definitions

1. For the purpose of these Regulations the following terms are defined as follows:

- a.* The act: the Dutch Higher Education and Research Act;
- b.* The institution: the Gerrit Rietveld Academie;
- c.* The graduation project: an artistic work of a high standard in the form of e.g. concerts, exhibitions, performances, master classes, installations and manifestations as referred to in Article 3 (1) (b);
- d.* The defence ceremony: the meeting at which the public defence of the graduation project takes place and the doctorate can be awarded;
- e.* The supervisors: supervisors hold a PhD or have an equivalent status; there are two to four supervisors, at least one of whom should have an independent artistic practice;
- f.* Research Committee: the committee that takes all decisions on the

grond van dit reglement alle besluiten neemt ten aanzien van het promotietraject. Daarvan uitgezonderd is het besluit tot toekenning van de titel *Creator Doctus* op basis van het geleverde artistieke werk en de openbare verdediging daarvan. Dit besluit wordt genomen door de Promotiecommissie;

g. promotiecommissie: de promotiecommissie wordt gevormd door de promotoren, aangevuld met ten minste 5 bij uitstek deskundige personen.

artikel 2. het doctoraat

1. Aan de Gerrit Rietveld Academie kan het doctoraat worden verworven op grond van een promotie ten overstaan van de promotiecommissie.
2. De toekenning van het doctoraat geschiedt door de promotiecommissie.
3. In geval van een promotie aan de Gerrit Rietveld Academie en een andere hogeschool of universiteit op hetzelfde eindwerkstuk, dient de verdediging daarvan eerst aan de Gerrit Rietveld Academie plaats te vinden.
4. Degene die reeds de doctorsgraad heeft verworven, wordt niet opnieuw tot de promotie toegelaten. De onderzoekscommissie kan hierop een uitzondering maken indien de promotie in een wezenlijk andere kunstdiscipline plaatsvindt.

artikel 3. toegang tot de promotie

doctoral programme on behalf of the institution based on these Regulations. These do not include decisions to award the title of *Creator Doctus* based on the artistic work produced and the public defence thereof. This decision is taken by the Doctoral Committee;

g. Doctoral Committee: the Doctoral Committee comprises the supervisors and at least five outstandingly expert persons.

article 2. the doctorate

1. A doctorate can be obtained from the Gerrit Rietveld Academie based on a defence ceremony in the presence of the Doctoral Committee.
2. Doctorates are awarded by the Doctoral Committee.
3. If a student wishes to obtain a doctorate from the Gerrit Rietveld Academie and another university of applied sciences or university for the same graduation project, it should be defended at the Gerrit Rietveld Academie first.
4. Those who have already obtained a doctorate shall not be admitted to the doctoral degree again. The Research Committee may make an exception to this rule if the doctorate was obtained in a substantially different artistic discipline.

article 3. access to the doctoral degree

16

Toegang tot de promotie heeft ieder die:

a. op grond van de wet de graad Master aan een Nederlandse hogeschool of universiteit heeft verkregen dan wel aan een door de overheid bekostigde of aangewezen Nederlandse universiteit het doctoraalexamen met goed gevolg heeft afgelegd.

b. als proeve van bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van artistieke praktijk artistiek werk van hoog niveau in de vorm van bijvoorbeeld concerten, tentoonstellingen, performances, masterclasses en manifestaties tot stand heeft gebracht, een onderzoeksvoorstel heeft geschreven dat voldoet aan de vastgestelde selectiecriteria (bijlage), en

c. heeft voldaan aan de overige in dit reglement gestelde eisen.

artikel 4. ontheffing opleidingseis

1. In bijzondere gevallen kan door de onderzoekscommissie aan personen die niet voldoen aan de in artikel 3 onder a bedoelde opleidingseis, op schriftelijk verzoek van deze personen van die eis ontheffing worden verleend. (...)
3. Indien op grond van de overgelegde diploma's of getuigschriften de verzoekte ontheffing niet kan worden verleend, kan zij nochtans door de onderzoekscommissie worden verleend indien aannemelijk is gemaakt dat de verzoeker

Access to the doctoral degree is available to any person who:

a. has obtained a Master's degree from a Dutch university of applied sciences or university or has passed the *doctoraal* exam at a government-funded or designated Dutch university;

b. as proof of ability to conduct an independent artistic practice, has produced an artistic work of a high standard in the form of e.g. concerts, exhibitions, performances, master classes and manifestations, has written a research proposal that meets the selection criteria laid down (see Appendix); and

c. has met the other requirements laid down in these Regulations.

article 4. exemption from the prior education requirement

1. In special cases the Research Committee may exempt persons who do not meet the prior education requirement referred to in Article 3 (a) from that requirement at their written request. (...)
3. If the application for exemption cannot be granted on the basis of the diplomas or certificates submitted, it may nevertheless be granted by the Research Committee if it has been satisfactorily demonstrated that the applicant is deemed capable of conducting independent artistic research and developing as a research artist.

17

in staat wordt geacht zelfstandig artistiek onderzoek te verrichten en zich als onderzoekende kunstenaar te ontwikkelen.

4. Het besluit tot ontheffing of de weigering daarvan wordt schriftelijk aan de verzoeker medegedeeld. (...)

hoofdstuk 2. *de promotoren* artikel 6.

aanwijzing als promotor

1. De promovendus treedt met de ten aanzien van het onderzoeksgebied meest gerede lector in overleg over het beoogde promotieonderzoek en over de bereidheid van deze lector als promotor op te treden.

2. De promovendus ontvangt van de door hem of haar als promotor aangezochte lector zo spoedig mogelijk een schriftelijke bereidverklaring dan wel weigering als promotor op te treden. De lector zendt hiervan een afschrift aan de onderzoekscommissie van de instelling.

3. Na de ontvangst van de bereidverklaring bedoeld in het tweede lid, verzoekt de promovendus de onderzoekscommissie de desbetreffende lector als promotor aan te wijzen. Het verzoek wordt bij de onderzoekscommissie ingediend onder overlegging van een gewaarmerkte kopie van het getuigschrift waaruit blijkt dat aan de opleidingseis bedoeld in artikel 3, onder a, is voldaan dan wel

4. The applicant shall be notified of the exemption or rejection decision in writing. (...)

chapter 2. *the supervisors* article 6.

appointment of supervisor

1. The doctoral candidate shall consult with the most appropriate lector for the research area on the proposed doctoral research project and on the willingness of that lector to act as supervisor.

2. The lector whom he or she has asked to act as supervisor shall send the doctoral candidate a written statement of willingness or refusal to act as supervisor as soon as possible. The lector shall send a copy thereof to the Research Committee of the institution.

3. On receipt of the statement of willingness referred to at (2) the doctoral candidate shall ask the Research Committee to appoint the lector concerned as supervisor. The application shall be submitted to the Research Committee together with a certified copy of the certificate showing that the prior education requirement referred to in Article 3 (a) has been met, or an application for exemption from that requirement as referred to in Article 4 (1) together with the documents referred to in Article 4 (2).

van een verzoek tot ontheffing van die eis als bedoeld in artikel 4, eerste lid, en onder overlegging van de in artikel 4, tweede lid, bedoelde documenten.

4. Zodra de onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat aan de opleidingseis bedoeld in artikel 3, onder a, is voldaan, dan wel de ontheffing bedoeld in artikel 4, is verleend, wijst de onderzoekscommissie de lector die zich bereid heeft verklaard als promotor op te treden, als zodanig aan.

5. De onderzoekscommissie wijst naast de in het vierde lid bedoelde promotor nog een tweede deskundige aan als promotor in overleg met de maatschappelijke partner die bij het onderzoekstraject betrokken is. Indien dat nodig of gewenst wordt geacht, wijst de onderzoekscommissie nog een derde en vierde deskundige aan als promotor. Afgezien van de onderlinge taakverdeling tussen de promotores, draagt elk van de promotoren verantwoordelijkheid voor het eindwerkstuk als geheel.

8. Als promotor kunnen niet worden aangewezen de partner van de promovendus, een bloed- of aanverwant van de promovendus in de eerste of tweede graad noch andere personen die in een zodanige relatie tot de promovendus staan dat van hen geen oordeel behoort te worden gevegd. Evenmin wordt als tweede promotor aangewezen de partner, of een bloed- of aanverwant in de eerste of tweede graad, van de reeds aangewezen promotor.

4. As soon as the Research Committee has established that the prior education requirement referred to in Article 3 (a) has been met or the exemption referred to in Article 4 has been granted, the Research Committee shall appoint as supervisor the lector who has expressed his or her willingness to act as supervisor.

5. In addition to the supervisor referred to at (4) the Research Committee shall appoint a second expert as supervisor in consultation with the social partner involved in the research project. The Research Committee shall appoint third and fourth experts as supervisors if this is deemed necessary or desirable. Regardless of the allocation of responsibilities between the supervisors, each of the supervisors shall be responsible for the graduation project as a whole.

8. The partner of the doctoral candidate, a first or second degree relative by blood or marriage of the doctoral candidate or other persons whose relationship with the doctoral candidate is such that they cannot be expected to pass judgment shall not be appointed as supervisors. Nor shall the partner or a first or second degree relative by blood or marriage of the supervisor already appointed, be appointed as second supervisor.

article 7. duties of supervisor

1. The supervisors shall supervise the doctoral candidate to the best of their

artikel 7. taken promotor

1. De promotoren begeleiden de promovendus naar vermogen bij de totstandkoming van het eindwerkstuk. De promotoren stellen, uiterlijk drie maanden nadat zij als zodanig zijn aangewezen, in overleg met de promovendus voor deze een onderzoeks- en begeleidingsplan vast en zenden hiervan afschrift aan de onderzoekscommissie. Dit plan voorziet in periodiek overleg tussen promotoren en promovendus en een schriftelijke verslaglegging daarvan. De onderzoekscommissie kan bepalen dat het onderzoeks- en begeleidingsplan tevens voorziet in een onafhankelijke begeleidingscommissie die tot taak heeft de promovendus op enige afstand te begeleiden bij zijn of haar werkzaamheden.
2. De promotoren zien erop toe:
 - a. dat de promovendus deelneemt aan het voor hem of haar verplichte opleidingsprogramma.
 - b. dat het promotieonderzoek geschiedt met toestemming van betrokkenen, dan wel van een door hen aangewezen belangenbehartiger, indien voor het promotieonderzoek onderzoek op en/of met proefpersonen noodzakelijk is, en dat het ook overigens geschiedt volgens de daarvoor gestelde regels;

ability in the production of the graduation project. No later than three months after being appointed as such, the supervisors shall in consultation with the doctoral candidate lay down a research and supervision plan for him or her and send a copy thereof to the Research Committee. This plan shall provide for regular consultations between the supervisors and the doctoral candidate and written reports thereon. The Research Committee may stipulate that the research and supervision plan shall also provide for an independent supervisory committee responsible for supervising the doctoral candidate in his or her work at a distance.

2. The supervisors shall ensure:

- a. that the doctoral candidate participates in the required education programme;
- b. that the doctoral research project is conducted with the consent of those concerned, or of a representative designated by them, if the doctoral research project requires research on and/or involving trial subjects, and that it is otherwise conducted in line with the relevant rules and regulations;
- c. that insofar as laboratory animals, body material and/or personal data are used for the research, this is done in line with the relevant rules and regulations; and

- c. dat, voor zover voor het onderzoek proefdieren, lichaamsmaterialen en/of persoonsgegevens worden gebruikt, dit geschiedt volgens de daarvoor gestelde regels, en
- d. dat, voor zover (een gedeelte van) het promotieonderzoek wordt gefinancierd door derden, zo min mogelijk beperkingen worden opgelegd aan het onderzoek, en dat, indien aan de vrijheid van publicatie van gegevens en de resultaten van het onderzoek beperkingen worden opgelegd, als deze niet in strijd zijn met de artistieke vrijheid.

3. De promovendus legt de onderzoeksresultaten ten dienste van het eindwerkstuk als geheel of in gedeelten aan de promotoren voor. De promotoren beoordelen de resultaten en toetsen ze aan de eisen waaraan een eindwerkstuk als grondslag voor de promotie dient te voldoen.

artikel 8. goedkeuring van het eindwerkstuk

1. De promotoren dragen de verantwoordelijkheid voor de aanvaarding van het eindwerkstuk. De promotoren zien erop toe dat het eindwerkstuk voldoet aan de eisen die in het algemeen aan een eindwerkstuk kunnen worden gesteld. In het bijzonder vergewissen zij zich ervan, onverminderd de in artikel 10 genoemde verantwoordelijkheid van de promovendus op dit punt, dat het

d. that insofar as the doctoral research project (or part thereof) is funded by third parties, as few restrictions as possible are placed on the research, and that if restrictions are placed on freedom of publication of data and the results of the research, these are not incompatible with artistic freedom.

3. The doctoral candidate shall submit the research results for the graduation project to the supervisors as a whole or in instalments. The supervisors shall assess the results and check them against the requirements that a graduation project should meet as the basis for a defence ceremony.

article 8. approval of the graduation project

1. The supervisors shall be responsible for accepting the graduation project. The supervisors shall ensure that the graduation project meets the requirements for a graduation project in general. They shall in particular satisfy themselves, without prejudice to the responsibility of the doctoral candidate in this respect set out in Article 13, that the graduation project does not contain any plagiarism and that it complies in all other respects with the rules of conduct applicable to the conduct of artistic research.

2. Before approving the graduation project the supervisors shall check the results submitted to them, particularly against the requirements laid down in

eindwerkstuk geen plagiaat bevat en ook in alle andere opzichten voldoet aan de toepasselijke gedragsregels voor de beoefening van artistiek onderzoek.

2. Alvorens goedkeuring aan het eindwerkstuk te geven, toetsen de promotoren het hen voorgelegde resultaat in het bijzonder aan de eisen gesteld bij de artikelen 13 tot en met 17 en schenkt daarbij in het bijzonder aandacht aan de volgende punten:

- a. het belang van het onderwerp;
- b. het belang en een scherpe profilering van de probleemstelling;
- c. het niveau van de ordening, de analyse en de verwerking van het materiaal;
- d. de afleiding van nieuwe inzichten en nieuwe opvattingen uit deze verwerking;
- e. de zuiverheid van de gevolgde methodiek bij deze verwerking;
- f. de aanwezigheid van een kritische confrontatie van de eigen productie met bestaande kunstwerken, of andere uitkomsten van artistiek onderzoek;
- g. de artistieke kwaliteit van het eindwerkstuk;
- b. de mate waarin het eindwerkstuk gebaseerd is op door de promovendus zelfstandig verricht onderzoek of op onderzoek waaraan hij of zij een essentiële bijdrage heeft geleverd.

3. De promotoren beslissen binnen zes weken na ontvangst over de goedkeu-

Articles 13–17, paying particular attention to the following aspects:

- a. the importance of the subject;
- b. the importance of and a clear definition of the research topic;
- c. the standard of organisation, analysis and processing of materials;
- d. the development of new insights and new ideas from this processing;
- e. the integrity of the method used for this processing;
- f. the presence of a critical confrontation of the candidate's work with existing artworks or other products of artistic research;
- g. the artistic quality of the graduation project;
- b. the extent to which the graduation project is based on independent research conducted by the doctoral candidate or research to which he or she has made a vital contribution.

3. The supervisors shall decide whether to approve the graduation project within six weeks of receiving it, unless the doctoral candidate agrees to a longer time limit. If the time limit is exceeded, the doctoral candidate may ask the Research Committee to order the supervisors to make a decision on approval by a particular time.

4. If the supervisors consider that the graduation project meets the requirements and can serve as proof of ability to conduct independent artistic re-

ring als eindwerkstuk, tenzij de promovendus instemt met een langere beslissingstermijn. De promovendus kan in geval van overschrijding van die termijn de onderzoekscommissie verzoeken de promotoren op te dragen voor een bepaald tijdstip een beslissing over de goedkeuring te nemen.

4. Ingeval de promotoren van oordeel zijn dat het eindwerkstuk aan de daaraan te stellen eisen voldoet en kan gelden als proeve van bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van artistiek onderzoek, verlenen zij hun goedkeuring.

5. De promotoren berichten de promovendus op de daartoe door de onderzoekscommissie vastgestelde wijze (bijlage 3) dat zij het eindwerkstuk goedkeuren dan wel deze goedkeuring onthouden. De promotor zendt de onderzoekscommissie hiervan afschrift.

6. In geval van onthouding van de goedkeuring van het eindwerkstuk door de promotoren, kan de onderzoekscommissie op verzoek van de promovendus, na deze en de promotoren te hebben gehoord, een andere promotor aanwijzen, tenzij de onderzoekscommissie van oordeel is dat een nieuwe aanwijzing niet nodig is. (...)

hoofdstuk 3. *het eindwerkstuk*

artikel 10.

karakter, inhoud en omvang eindwerkstuk

search, they shall grant their approval.

5. The supervisors shall notify the doctoral candidate, in the manner laid down by the Research Committee (Appendix 3), that they approve the graduation project or withhold such approval. The supervisor shall send a copy thereof to the Research Committee.

6. If the supervisors withhold approval of the graduation project, the Research Committee may, at the request of the doctoral candidate, having heard him or her and the supervisors, appoint a different supervisor, unless the Research Committee consider that no such new appointment is necessary. (...)

chapter 3. *the graduation project*

article 10.

nature, content and size of the graduation project

1. The graduation project shall constitute the end-result of the independent research conducted by the doctoral candidate or research to which he or she has made a vital contribution. The doctoral candidate shall be responsible for the graduation project as a contribution to artistic research. The doctoral candidate shall bear prime responsibility for ensuring that the graduation project does not contain any plagiarism and that it complies in all other respects with the rules of conduct applicable to the conduct of artistic research.

1. Het eindwerkstuk vormt het eindresultaat van het door de promovendus zelfstandig verrichte onderzoek of van onderzoek waaraan hij een essentiële bijdrage heeft geleverd. De promovendus is verantwoordelijk voor het eindwerkstuk als bijdrage van artistiek onderzoek. De promovendus is er als eerste verantwoordelijk voor dat het eindwerkstuk geen plagiaat bevat en ook in alle andere opzichten voldoet aan de toepasselijke gedragsregels voor de beoefening van kunstonderzoek.

2. Het eindwerkstuk bestaat uit een artistieke productie in enigerlei vorm (artistiek werk van hoog niveau in de vorm van bijvoorbeeld concerten, tentoonstellingen, performances, masterclasses en manifestaties) die wordt ingeleid door een verhandeling waarin de opzet van het onderzoek, het proces van uitvoering en uitwerking, de keuzes die tot het eindresultaat hebben geleid en de kritische relatie tot vergelijkbare resultaten van artistiek onderzoek uiteen worden gezet.

3. Indien delen van het eindwerkstuk tot stand zijn gekomen door andere kunstenaars worden alleen die delen als onderdeel van het eindwerkstuk aanvaard, die in overwegende mate aan de promovendus zijn toe te schrijven.

4. Indien in het eindwerkstuk voorafgaand aan het onderzoek voltooide kunstproducties zijn opgenomen, dient het tijdsverloop tussen de totstandkoming

2. The graduation project shall comprise an artistic production in any form (artistic work of a high standard in the form of e.g. concerts, exhibitions, performances, master classes and manifestations) introduced by a paper explaining the design of the research, the process of execution and elaboration, the choices leading to the end-result and the critical relationship to similar results of artistic research.

3. If parts of the graduation project were produced by other artists, only those parts predominantly attributable to the doctoral candidate shall be accepted as part of the graduation project.

4. If the graduation project contains art productions completed prior to the research, the time span between the completion of these productions and the completion of the graduation project shall not exceed five years. The Research Committee may grant exemption from this provision on application, stating reasons, by the supervisor.

artikel II.

graduation project by multiple authors

1. In the case of joint research by two or three doctoral candidates the research may result in a joint graduation project, provided the following conditions are met:

a. Each of the researchers has made an independent, distinguishable contri-

van deze producties enerzijds en de voltooiing van het eindwerkstuk anderzijds niet langer dan vijf jaar te zijn. De onderzoekscommissie kan op een gemotiveerd verzoek van de promotor ontheffing van deze bepaling verlenen.

artikel II.

eindwerkstuk van meerdere auteurs

1. In geval van gezamenlijk onderzoek van twee of drie promovendi, kan het resultaat van het onderzoek tot een gezamenlijk eindwerkstuk leiden, mits is voldaan aan de voorwaarden dat:

a. elk der onderzoekers een zelfstandige, afgrensbare en voor de promotie toereikende bijdrage heeft geleverd,

b. elk der onderzoekers afzonderlijk de verantwoording op zich neemt, zowel voor een als zodanig aan te geven onderdeel van het eindwerkstuk, als voor de samenhang van het geheel,

c. in het eindwerkstuk wordt aangegeven, welk aandeel elk der onderzoekers heeft gehad in de totstandkoming van het eindwerkstuk, en

2. Indien een eindwerkstuk in vereniging tot stand is gekomen, dient in de toelichting duidelijk voor iedere promovendus te worden aangegeven welk aandeel hij of zij heeft gehad in de totstandkoming ervan, en voor welke onderdelen hij of zij in het bijzonder verantwoordelijk is.

bution that is sufficient for the award of a doctorate;

b. Each of the researchers takes individual responsibility both for a part of the graduation project indicated as such and for the coherence of the whole;

c. What share each of the researchers had in the production of the graduation project is indicated in the graduation project; and

2. If a graduation project has been produced jointly, the explanatory notes should clearly indicate what share each doctoral candidate had in its production and for which parts he or she is particularly responsible.

3. In the case of a joint graduation project the procedures and rules in these Regulations apply to each doctoral candidate individually.

4. The maximum number of doctoral candidates responsible for a graduation project produced jointly shall be three. (...)

artikel I4.

execution of the graduation project

1. The graduation project shall be presented in public, or reproduced in some other way if the nature of the graduation project is not unsuitable for this.

2. The doctoral candidate may not present the graduation project until the Doctoral Committee has decided that he or she can be admitted to defend it

3. In geval van een gezamenlijk eindwerkstuk gelden de procedures en voorschriften van dit reglement voor iedere promovendus afzonderlijk.

4. Het aantal promovendi verantwoordelijk voor een in vereniging geproduceerd eindwerkstuk is maximaal drie.

artikel 14. uitvoering eindwerkstuk

1. Het eindwerkstuk wordt publiekelijk gepresenteerd of, indien de aard van het eindwerkstuk zich daar niet tegen verzet, op een andere wijze vermenigvuldigd.

2. De promovendus mag het eindwerkstuk pas presenteren nadat de promotiecommissie heeft besloten dat hij of zij tot de verdediging daarvan kan worden toegelaten en op grond van artikel 22 is vastgesteld dat hij of zij toegang heeft tot de promotie.

3. Het eindwerkstuk wordt in een zodanige vorm gepresenteerd dat de promotiecommissie er op een vooraf bepaalde plaats en tijd kennis van kan nemen, tenzij het materiaal een andere presentatie wenselijk maakt, dit ter beoordeling van de onderzoekscommissie.

4. Indien een eindwerkstuk in vereniging tot stand is gekomen kan het, zulks ter beoordeling van de onderzoekscommissie, in één geheel worden uitgevoerd

and it has been established under Article 22 that he or she has access to the doctoral degree.

3. The graduation project shall be presented in a form such that the Doctoral Committee can take cognisance thereof at a predetermined time and place, unless the material calls for a different presentation, at the discretion of the Research Committee.

4. If a graduation project has been produced jointly, it may, at the discretion of the Research Committee, be executed as a single whole, provided each of the authors thereof meets the requirements set out in Article 14.

5. The explanatory notes may not be reproduced until the Research Committee has attached its approval to them.

6. The supervisors shall ensure that the Research Committee is provided with the explanatory notes in good time.

chapter 4. *the doctoral committee* artikel 16.

setting-up of the doctoral committee

1. No later than three weeks after receiving the decision of the supervisors to approve the graduation project referred to in Article 10, the Research Committee shall at the request of the supervisors set up a Doctoral Committee in a

mits elk der auteurs ervan voldoet aan de in artikel 14 genoemde eisen.

5. Tot vermenigvuldiging van de toelichting kan pas worden overgegaan nadat de onderzoekscommissie zijn of haar akkoord daaraan heeft gehecht.

6. De promotoren zien erop toe dat de onderzoekscommissie tijdig in het bezit wordt gesteld van de toelichting.

hoofdstuk 4. *de promotiecommissie* artikel 16.

instelling promotiecommissie

1. Uiterlijk drie weken na de ontvangst van het besluit van de promotoren tot goedkeuring van het eindwerkstuk, bedoeld in artikel 10, stelt de onderzoekscommissie op verzoek van de promotoren een promotiecommissie in, op een daartoe door de onderzoekscommissie vastgestelde wijze (bijlage 5b).

2. Het verzoek bedoeld in het eerste lid, gaat vergezeld van het voorstel van de promotoren omtrent de samenstelling van de commissie (bijlage 5a). Alvorens dit voorstel te doen, vergewissen de promotoren zich van de bereidheid van de betrokkenen het lidmaatschap van de commissie te aanvaarden.

3. De promotoren zien erop toe dat de promovendus zorg draagt voor verspreiding van het eindwerkstuk onder de leden van de commissie, zodra deze is ingesteld. Daartoe wordt in overleg met promotoren en de leden van de

manner laid down by the Research Committee (Appendix 5b).

2. The request referred to at (1) shall be accompanied by the supervisors' proposal concerning the composition of the committee (Appendix 5a). Before making this proposal the supervisors shall satisfy themselves that the persons concerned are willing to accept membership of the committee.

3. The supervisors shall ensure that the doctoral candidate takes responsibility for distributing the graduation project among the members of the committee once it has been set up. To this end a place and time shall be decided, in consultation with the supervisors and the members of the Doctoral Committee, at which cognisance can be taken of the graduation project.

article 17.

composition of the doctoral committee

1. The chair of the Research Committee shall be the chair of the Doctoral Committee. The Research Committee may appoint another member of the Research Committee as his or her deputy, and shall do so if he or she acts as supervisor. One of the supervisors shall be appointed as secretary of the Doctoral Committee. The committee shall comprise at least five other members in addition to the chair and the supervisors.

2. Outstandingly expert persons may be appointed as the other members

promotiecommissie een plaats en tijd vast gesteld waarop kennis genomen kan worden van het eindwerkstuk.

artikel 17. samenstelling promotiecommissie

1. De voorzitter van de onderzoekscommissie is voorzitter van de promotiecommissie. De onderzoekscommissie kan een ander lid van de onderzoekscommissie aanwijzen als zijn of haar plaatsvervanger, en gaat daartoe in ieder geval over indien hij of zij zelf als promotor optreedt. Een van de promotoren wordt aangewezen als secretaris van de promotiecommissie. Naast de voorzitter en de promotoren bestaat de commissie uit ten minste 5 overige leden.
2. Als overige leden als bedoeld in het eerste lid kunnen worden aangewezen bij uitstek deskundige personen.
3. De overige leden van de commissie zijn in ieder geval deskundig ter zake van het onderwerp van het eindwerkstuk of op een onderdeel daarvan.
4. Als lid van de commissie kunnen niet worden aangewezen de partner van de promovendus, een bloed- of aanverwant van de promovendus in de eerste of tweede graad noch andere personen die in een zodanige relatie tot de promovendus staan dat van hen geen oordeel behoort te worden verlangd.

Evenmin kan als lid van de commissie worden aangewezen de partner van

referred to at (1).

3. The other members of the committee shall have expertise at least concerning the subject of the graduation project or part thereof.
4. The partner of the doctoral candidate, a first or second degree relative by blood or marriage of the doctoral candidate or other persons whose relationship with the doctoral candidate is such that they cannot be expected to pass judgment shall not be appointed as members of the committee.
Nor shall the partner of the supervisor, a first or second degree relative by blood or marriage of the supervisor or other persons whose relationship with the supervisor is such that they cannot be expected to pass judgment be appointed as members of the committee.
5. The chair may convene a meeting of the Doctoral Committee on request or on his or her own initiative.

article 18. decision of the doctoral committee

1. Each of the members shall within six weeks of the presentation of the graduation project notify the secretary in writing whether the doctoral candidate has by means of the graduation project supplied proof of ability to conduct independent artistic research such that he or she can be admitted to defend it.

de promotor, een bloed- of aanverwant van de promotor in de eerste of tweede graad noch andere personen die in een zodanige relatie tot de promotor staan dat van hen geen oordeel behoort te worden verlangd.

5. De voorzitter kan desgevraagd of uit eigen beweging de promotiecommissie in vergadering bijeenroepen.

artikel 18. besluit promotiecommissie

1. Elk van de leden geeft binnen zes weken na presentatie van het eindwerkstuk aan de secretaris schriftelijk antwoord op de vraag of de promovendus door middel van het eindwerkstuk een zodanig bewijs van bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van artistiek onderzoek heeft geleverd dat hij of zij tot de verdediging daarvan kan worden toegelaten. Het oordeel over het eindwerkstuk wordt gemotiveerd aan de hand van de criteria genoemd in artikel 10, tweede lid, van dit reglement.
3. De secretaris verzamelt de oordelen van elk van de overige leden van de commissie en stuurt deze, nadat ieder lid zijn of haar oordeel heeft gegeven, door naar de voorzitter en de overige leden van de commissie.
4. Binnen een week na ontvangst van deze oordelen kan ieder lid, door tussenkomst van de secretaris, de voorzitter vragen de promotiecommissie in

Reasons for the opinion on the graduation project shall be stated based on the criteria set out in Article 10 (2) of these Regulations.

3. The secretary shall collect the opinions of each of the other members of the committee and send them, once every member has given his or her opinion, to the chair and the other members of the committee.
4. Within one week of receiving these opinions each member may ask the chair, through the intermediary of the secretary, to convene a meeting of the Doctoral Committee. The chair may also decide to do so on his or her own initiative. The chair shall convene the meeting as soon as possible and chair it himself or herself.
5. If no meeting takes place, the secretary shall notify the supervisors in writing of the individual opinions.
7. The decision of the Doctoral Committee to admit the doctoral candidate to defend the graduation project shall be taken by a majority vote. In the event of a tied vote admission shall be deemed to have been refused.
8. The secretary shall ensure that the doctoral candidate is notified of the decision referred to at (7) immediately in writing in the manner laid down by the Research Committee (Appendix 5c) with copies to the supervisors. If admission is refused, reasons shall be stated for this decision.

vergadering bijeen te roepen. De voorzitter kan ook eigener beweging hiertoe besluiten. De voorzitter roept de vergadering op de kortst mogelijke termijn bijeen en zit deze zelf voor.

5. Indien geen vergadering plaatsvindt, brengt de secretaris de individuele oordelen schriftelijk ter kennis van de promotoren.

7. Het besluit van de promotiecommissie tot toelating van de promovendus tot de verdediging van het eindwerkstuk wordt met meerderheid van stemmen genomen. Bij het staken van stemmen wordt de toelating geacht te zijn geweigerd.

8. De secretaris draagt zorg voor een onmiddellijke schriftelijke mededeling van het in lid 7 bedoelde besluit aan de promovendus op de door de onderzoekscommissie vastgestelde wijze (bijlage 5c) met een afschrift daarvan aan de promotoren. Indien de toelating wordt geweigerd, wordt dit besluit gemotiveerd.

9. Indien op enig moment tijdens de beoordeling van het eindwerkstuk door de promotiecommissie wordt geconstateerd dat er in het eindwerkstuk sprake is van plagiaat of van andere vormen van fraude, kan de onderzoekscommissie op voordracht, besluiten dat de procedure wordt gestaakt.

hoofdstuk 5. *de promotie*

artikel 19.

vaststelling toegang tot promotie

9. If at any time during the assessment of the graduation project by the Doctoral Committee the graduation project is found to contain plagiarism or other types of fraud, the Research Committee may decide, on the recommendation of the Research Committee, to halt the procedure.

chapter 5. *the defence ceremony*

article 19.

ascertaining access to the doctoral degree

1. As soon as possible after receiving the copy of the decision of the Doctoral Committee that the doctoral candidate can be admitted to defend the graduation project, the Research Committee shall determine whether the doctoral candidate has access to the doctoral degree pursuant to Article 3.

The Research Committee shall immediately notify the doctoral candidate and the supervisors thereof in the manner laid down by the Research Committee (Appendix 6).

3. The doctoral candidate shall apply to defend the graduation project in the manner laid down by the Research Committee. (...)

article 21.

opposition and defence

1. Before the start of the defence ceremony the chair shall determine the order

1. Zo spoedig mogelijk na de ontvangst van het afschrift van het besluit van de promotiecommissie dat de promovendus tot de verdediging van het eindwerkstuk kan worden toegelaten, stelt de onderzoekscommissie vast of de promovendus krachtens artikel 3 toegang heeft tot de promotie.

2. De onderzoekscommissie doet hiervan onverwijld, op de door de onderzoekscommissie vastgestelde wijze (bijlage 6), mededeling aan de promovendus en de promotoren.

3. De promovendus meldt zich voor de verdediging van het eindwerkstuk aan op de door de onderzoekscommissie vastgestelde wijze. (...)

artikel 21.

oppositie en verdediging

1. Voor de aanvang van de promotie regelt de voorzitter de volgorde en tijdsduur van de bedenkingen.

2. De promotoren dragen er zorg voor dat een voldoende aantal leden van de promotiecommissie zich bereid verklaart tot het uitbrengen van bedenkingen. De promotoren zelf zijn niet gerechtigd tot het uitbrengen van bedenkingen.

4. Na zijn of haar openingswoord geeft de voorzitter zoveel mogelijk in de afgesproken volgorde het woord aan de opponenten tot het voeren van de oppositie.

of and time allowed for objections.

2. The supervisors shall ensure that a sufficient number of members of the Doctoral Committee express their willingness to raise objections. The supervisors themselves do not have the right to raise objections.

4. Following his or her introductory remarks the chair shall give the floor to the opponents to present the opposition in the agreed order as far as possible.

5. The raising of objections and the defence shall if so desired be supported by written notes and/or extempore quotations, preferably in Dutch and/or English. If a different language is to be used, the Research Committee should be notified thereof. The Research Committee shall then ensure that a sufficient number of members of the committee present at the defence ceremony have a command of that other language.

6. The chair shall ensure that the opposition does not take up a disproportionate amount of the time available for the exchange of ideas.

7. The defence ceremony shall be suspended one academic hour after commencement, unless the chair decides otherwise.

article 22.

decision on award of doctorate

1. The Doctoral Committee shall withdraw behind closed doors to deliberate.

5. Het uitbrengen van bedenkingen en de verdediging geschieden desgewenst ondersteund door schriftelijke aantekeningen en/of citaten in vrije voordracht, bij voorkeur in het Nederlands en/of Engels. Indien een andere taal zal worden gebezigd, dient dit te worden gemeld aan de onderzoekscommissie. Deze draagt er dan zorg voor dat een voldoende aantal leden van de ter promotie aanwezige commissie deze andere taal beheerst.

6. De voorzitter ziet erop toe dat de oppositie geen onevenredig groot deel van de tijd voor de gedachtewisseling in beslag neemt.

7. De promotie wordt, behoudens een anders luidende beslissing van de voorzitter, een academisch uur nadat zij is begonnen geschorst.

artikel 22.

beslissing over toekenning doctoraat

1. De promotiecommissie trekt zich in besloten vergadering terug voor beraad.

2. De voorzitter geeft het woord aan de promotoren voor het uitbrengen van een verslag over de onderzoeksverrichtingen van de promovendus, om een oordeel te geven over het eindwerkstuk, de verdediging ervan, en een voorstel te doen over de toekenning van het doctoraat. Vervolgens geven de andere leden van de promotiecommissie hun oordeel over de verdediging.

3. De promotiecommissie neemt, namens de onderzoekscommissie, de beslissing omtrent de toekenning van het doctoraat.

2. The chair shall give the floor to the supervisors to report on the doctoral candidate's research performance, to give an opinion on the graduation project and its defence, and to make a proposal on the award of the doctorate. The other members of the Doctoral Committee shall then give their opinions on the defence.

3. The Doctoral Committee shall take the decision, on behalf of the Research Committee, on the award of the doctorate.

4. In the presence of the Doctoral Committee, on the award of the doctorate the certificate and a translation thereof into English shall be signed by the chair and the secretary of the committee and by the supervisors and the other members of the Doctoral Committee.

article 23.

resumption of meeting and award of doctorate

1. Following the deliberations the Doctoral Committee shall return and the chair shall resume the meeting.

2. The chair shall announce the result of the deliberations. If the doctorate is to be awarded with the distinction 'cum laude' he or she shall also announce this.

3. If it has been decided to award the doctorate, the chair shall then ask

sing omtrent de toekenning van het doctoraat.

4. In aanwezigheid van de promotiecommissie worden bij de toekenning van het doctoraat het getuigschrift alsmede een vertaling daarvan in het Engels ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de commissie, alsmede door de promotoren en de overige leden van de promotiecommissie.

artikel 23.

heropening zitting en toekenning doctoraat

1. Na de beraadslaging keert de promotiecommissie terug en heropent de voorzitter de zitting.

2. De voorzitter doet mededeling van het resultaat van de beraadslaging. Indien toekenning van het doctoraat geschiedt met het predicaat 'cum laude' doet hij of zij tevens daarvan mededeling.

3. Indien besloten is tot toekenning van het doctoraat draagt de voorzitter vervolgens de promotor die is aangesteld bij de Gerrit Rietveld Academie op de promovendus met de verkregen waardigheid te bekleden, van welke taak deze zich kwijt.

4. Ten bewijze van het verworven doctoraat ontvangt de gepromoveerde het in artikel 26, vierde lid, bedoelde getuigschrift.

5. Daarna begroet een van de promotoren of, na goedkeuring van de voorzitter

the supervisor appointed at the Gerrit Rietveld Academie to confer the dignity awarded on the doctoral candidate, which duty he or she shall discharge.

4. As proof of the doctorate obtained the successful candidate shall receive the certificate referred to in Article 26 (4).

5. Following this, one of the supervisors or, with the prior approval of the chair of the committee, another member of the committee, shall greet the successful candidate as Creator Doctus and remind him or her of the obligations towards the arts and society that this degree imposes upon him or her. He or she shall then give an opinion on the graduation project and if so desired on the successful candidate's artistic abilities. The supervisor(s) shall then present a laudation.

6. Lastly, the chair shall express congratulations on behalf of the institution, after which he or she shall close the meeting.

article 24.

revocation of the doctorate on account of plagiarism

If at any time after the award of the doctorate the graduation project is found to contain plagiarism or other types of academic fraud, the Research Committee may decide to revoke the doctorate.

van de commissie, een ander lid van de commissie, de gepromoveerde als Creator Doctus, en herinnert hij hem of haar aan de verplichtingen jegens kunsten en samenleving die deze graad hem of haar oplegt. Vervolgens geeft hij of zij een oordeel over het eindwerkstuk en desgewenst over de artistieke kwaliteiten van de gepromoveerde. De promotor(en) houdt/houden vervolgens een laudatio.

6. Ten slotte spreekt de voorzitter namens de instelling een gelukwens uit, waarna hij of zij de zitting sluit.

artikel 24.

intrekking van het doctoraat wegens plagiaat

Indien op enig moment na toekenning van het doctoraat wordt geconstateerd dat er in het eindwerkstuk sprake is van plagiaat of van andere vormen van wetenschapsfraude, kan de onderzoekscommissie besluiten het doctoraat in te trekken.

hoofdstuk 6. *de verlening van het doctoraat 'cum laude'*

artikel 25.

verlening doctoraat 'cum laude'

1. Indien de promovendus in zijn of haar eindwerkstuk bewijs van buitengewone bekwaamheid heeft gegeven, kan het doctoraat met het predicaat 'cum laude'

chapter 6. *award of doctorate 'cum laude'*

article 25.

award of doctorate 'cum laude'

1. If the doctoral candidate shows evidence in his or her graduation project of exceptional ability, the doctorate may be awarded with the distinction 'cum laude'. As a rule this distinction can only be awarded if the graduation project, given the criteria set out in Article 10 (2) of these Regulations, can be counted among the best 5% of the graduation projects in the research area concerned.

The procedure must be initiated at least ten weeks before the defence of the graduation project (Appendix 9).

2. The doctorate may be awarded with the distinction 'cum laude' in response to a proposal by the supervisors or one of the members of the Doctoral Committee, in which case the proposal shall require the consent of the supervisors. The Doctoral Committee shall consult on the proposal. The decision to award the distinction 'cum laude' can only be taken unanimously.

Each of the members shall notify the Research Committee, through the intermediary of the secretary, of his or her individual opinion on the proposal, stating reasons. The Research Committee shall inform the supervisor of the result.

worden toegekend. In de regel kan dit predicaat slechts worden toegekend als het eindwerkstuk, gegeven de criteria genoemd in artikel 10, tweede lid, van dit reglement, tot de beste 5 % van de eindwerkstukken op het desbetreffende onderzoeksgebied kan worden gerekend. De procedure moet minimaal tien weken vóór de verdediging van het eindwerkstuk worden gestart (bijlage 9).

2. Toekenning van het doctoraat met het predicaat 'cum laude' geschiedt op voorstel van de promotoren of van een van de leden van de promotiecommissie, in welk geval het voorstel de instemming van de promotoren behoeft. De promotiecommissie treedt in overleg om het voorstel te bespreken. Het besluit om het predicaat 'cum laude' toe te kennen kan alleen bij unanimititeit worden genomen.

Elk van de leden stuurt de onderzoekscommissie, door tussenkomst van de secretaris, bericht over zijn of haar individuele, gemotiveerde oordeel over het voorstel. De onderzoekscommissie stelt de promotor op de hoogte van de uitkomst.

3. Na positief besluit van de promotiecommissie vraagt de onderzoekscommissie twee onafhankelijke op het betreffende vakgebied toonaangevende referenten om het eindwerkstuk te beoordelen.

Het predicaat 'cum laude' wordt alleen toegekend indien beide referenten

3. Following a positive decision by the Doctoral Committee, the Research Committee, shall ask two independent leading referees in the subject area concerned to assess the graduation project.

The distinction 'cum laude' shall only be awarded if both the referees are of the opinion that the graduation project can be counted among the best graduation projects in the area concerned.

5. If all the conditions have been met, the chair shall notify the Research Committee, no later than three weeks before the date of the defence ceremony, that he or she proposes to the Opposition Committee to award the distinction 'cum laude'. The secretary of the Doctoral Committee shall then inform the members of the Doctoral Committee of this proposal.

6. The decision on a proposal to award the doctorate with the distinction 'cum laude' shall be taken during the non-public part of the defence ceremony referred to in Article 26. The chair shall satisfy himself or herself that the Regulations have been observed. The decision shall preferably be taken unanimously, but at least by a simple majority vote. In the event of a tied vote the distinction shall not be awarded. The secretary shall record the conduct of the vote.

van oordeel zijn dat het eindwerkstuk tot de allerbeste eindwerkstukken op het desbetreffende gebied kan worden gerekend.

5. Indien aan alle voorwaarden is voldaan bericht de voorzitter van de onderzoekscommissie uiterlijk drie weken voor de promotiedatum de promotoren dat hij of zij de oppositiecommissie voorstelt het predicaat 'cum laude' te verlenen. De secretaris van de promotiecommissie stelt vervolgens de leden van de promotiecommissie op de hoogte van dit voorstel.

6. De beslissing over een voorstel tot toekenning van het doctoraat met het predicaat 'cum laude' geschiedt tijdens het niet-openbare gedeelte van de promotie, bedoeld in artikel 26. De voorzitter vergewist zich ervan dat het reglement in acht is genomen. De beslissing wordt bij voorkeur unaniem genomen, maar in ieder geval met gewone meerderheid van stemmen. Bij het staken van de stemmen blijft de toekenning ervan achterwege. De secretaris legt het verloop van de stemming vast.

interview met yael davids over

a daily practice *sietske noorda*

Yael Davids is de eerste kunstonderzoeker die het traject volgt van de Creator Doctus (CrD). Dit traject is opgezet door de Gerrit Rietveld Academie in samenwerking met het Van Abbemuseum en wordt gesteund door het MondriaanFonds.

interview with yael davids about

a daily practice *sietske noorda*

Yael Davids is the first Creator Doctus (CrD) artist researcher. This trajectory was initiated by the Gerrit Rietveld Academie in collaboration with the Van Abbemuseum and is supported by the Mondriaan Fund.

38

Davids' onderzoek *A Daily Practice* richt zich op 'lichamelijk leren' en is geïnspireerd op het werk van dr. Moshé Feldenkrais, die een methode ontwikkelde om acute lichamelijke en geestelijke bewustwording te bewerkstelligen. De Feldenkraismethode, een kernelement in Davids' kunstonderzoek, stimuleert mentale en gedragsveranderingen door middel van het doorbreken van bewegingspatronen in het lichaam.

Davids breidt deze techniek uit van het persoonlijke naar het publieke, met wekelijkse Feldenkrais-sessies in het Van Abbemuseum als bezinning op de mogelijkheden van de instelling om fijner af te stemmen op de eigen innerlijke processen, de collectie en de uitwisseling met kunstenaars en toeschouwers. Als oefening in horizontaliteit, eenheid en democratie worden alle stafleden van de instelling uitgenodigd deel te nemen aan deze sessies, uitgevoerd in de museumzaal.

Deze uitbreiding naar het institutionele discours legt de nadruk op het zoeken naar een verband tussen bestaande onderwijssystemen en de hermeneutische benaderingen van kennisverwerving. De vraag die Davids stelt is *hoe* (zelf) bewustzijn van beperkingen geïntegreerd kan worden in een pedagogische context en hoe studenten en docenten anders om zouden kunnen gaan met beperkingen. Hoe kan iets dat ervaren wordt als beperking een alternatieve route

Davids' research, *A Daily Practice*, focuses on somatic learning, inspired by the work of Dr. Moshé Feldenkrais, whose methodology seeks to cultivate acute bodily and mental awareness. The Feldenkrais method, a key element in Davids' artistic research project, 'unlearns' movement habits within the body so as to stimulate behavioral and emotional change.

Extending this technique from the personal to the public, Davids conducts Feldenkrais sessions in the Van Abbemuseum as a weekly meditation on the institution's potential for exerting a refined, heightened sense of listening to its own inner-workings, its collection, and its transactions with artists and the public. Operating as an exercise in horizontality, unity and democracy, all members of the institution are invited to participate in these sessions, performed on the floor of the museum.

The extension towards institution discourse places emphasis on locating a connection between established systems of pedagogy and hermeneutic methods of knowledge production. The question posed is *how* to integrate (self-) awareness around limitations within a pedagogical context and how can both student and teacher reorientate the value placed on limitations? How can the perceived limitation acquire a certain legibility that, like a compass, may reveal an alternative route towards (self-)understanding?

39

beschrijven, of als een kompas in de richting van (zelf)bewustwording wijzen?

Yael Davids is halverwege het driejarige traject. In dit interview vertelt zij over de tweede fase van haar onderzoek en overdenkt zij, terugkijkend en speculatief, hoe het onderzoek haar kunstpraktijk heeft beïnvloed. In de tweede fase staat de positie van lichamelijk leren in het Nederlandse basisonderwijs centraal. Deze fase brengt theoretisch en artistiek onderzoek samen in openbare workshops die in Eindhoven worden gehouden voor de medewerkers van het museum, de buurtbewoners en beroepskrachten uit het basisonderwijs.

sietske roorda

— Wat verwachtte je toen je begon aan de CrD? En is dat gaandeweg veranderd?

yael davids

— Het is totaal veranderd. Het schrijven van het onderzoeksvoorstel was niet gemakkelijk, omdat ik vooruit moest kijken op waar ik me de komende drie jaar mee bezig zou houden. Dat had ik niet eerder gedaan. Mijn werk ontvouwt zich niet in langetermijnplannen. Ik wil mij juist altijd openstellen voor de concrete en huidige realiteit. In-het-nu-zijn is in die zin het materiaal waarmee ik werk. Als ik bijvoorbeeld door een instelling wordt uitgenodigd, dan bouw ik mijn onderzoek op rondom de actualiteit, waarbij ik kijk naar micro- en

Yael Davids is midway through the three-year-trajectory. In this interview she speaks of her experience in the second phase of her research and reflects both retrospectively and speculatively on how research has influenced her artistic practice. In the second phase, the position of somatic learning in primary education in the Netherlands is central. This phase combines theoretical and artistic research with workshops in Eindhoven for the public – museum staff, locals and professionals in primary education.

sietske roorda

— What were your expectations when you started with the CrD? And has it changed during the process?

yael davids

— It has totally changed. Writing the proposal was not an easy task for me, as I had to anticipate what I would be occupied with for the forthcoming three years. I hadn't previously worked in such a way. My work has never developed from long-term planning. I've always wanted to be sensitive to the concrete and the present reality when making a work. The material of my work is this sense of being in the present. For example, when I'm invited to an institution, I develop my research around the present moment, taking into account the micro and macro politics, including my state of being in that

macropolitiek. Daar hoort ook mijn eigen staat van zijn bij, en hoe ik op dat moment mijn omgeving ervaar – het sociale en het politieke. Vaak wordt het onderzoek geactiveerd door de plek en de situatie waarin mijn werk gezien wordt.

De uitdaging van drie jaar vooruitplannen overwegend, kwam ik op het idee van een school – een naschools programma voor de basisschool om precies te zijn, vanuit het idee van inclusiviteit. Dit onderwerp kwam voort uit het kritisch observeren van de omstandigheden die mijn huidige leef- en werkomgeving bepalen. In de afgelopen jaren heb ik om mij heen de frustratie voelen groeien over de moeilijkheid jezelf financieel te redden, met name in Amsterdam dat voor mensen in de culturele sector veel te duur geworden is. Veel van mijn vrienden en kennissen hebben om die reden de stad verlaten. Als moeder ken en deel ik de frustraties over de beperkingen die aan scholen worden opgelegd door overheidsprotocollen, in plaats van dat zij worden gezien als plekken waar leervormen en manieren voor het creëren van leeromgevingen worden ontwikkeld. Ik wil kennis delen die naar voren komt in de Feldenkraislessen. De school is ook een vorm waarmee ik iets terug kan geven aan de gemeenschap. Dat is een droom die ik al een poos koester, maar ik had gedacht dat ik zoiets pas op veel latere leeftijd zou doen.

moment and what I perceive around me – the political and social. Often the research is activated by the conditions of the site where my work will be seen.

Taking into account this challenge of anticipating three years, I decided to put forward the idea of a school – specifically, an after-school program for primary schools, stemming from the idea of inclusiveness. This subject matter arose from some critical observations towards conditions that are pertinent within my current living and working environments. In recent years, I have sensed a huge frustration growing amongst my peers towards the difficulties of supporting themselves financially, especially in regards to Amsterdam having become too expensive for people in the cultural field. As a consequence, many peers and friends have left the city. As a mother, I have experienced and share frustrations surrounding the limitations placed on schools as being institutions negotiated through governmental protocols rather than potential ways of learning and ways to create learning conditions. I want to share knowledge that arrives from the experiences that come forth in Feldenkrais lessons. The school was also a way to give something back to society. It's a dream I've had for a while but I thought I would do something like this when I would be much older.

How it has actually manifested in reality is different than how I initially

Hoe het daadwerkelijk uitpakt is heel anders dan ik me vooraf voorstelde. Ik stelde me voor dat ik de school samen met mijn eigen groep van ex-studenten en vrienden/collega's op zou bouwen. In werkelijkheid ga ik elke week naar Eindhoven om de boel op te zetten in het Van Abbemuseum. Het team daar dat me ondersteunt is geweldig. Ik ken heel weinig mensen in Eindhoven, wat het lastig maakt de lokale bewoners te betrekken. In het begin, als ik anderhalf uur in de trein had gezeten, kwamen er soms maar een of twee mensen voor de sessies. Ondertussen hebben we langzaam maar zeker een leuke groep bij elkaar weten te krijgen met mensen van het Van Abbemuseum en mensen van buiten het museum.

sr

— Kan je uitleggen wat jullie doen tijdens die sessies?

yd

— De sessies zijn elke dinsdag in het Van Abbemuseum. Ik geef een Feldenkraisles in de museumzaal en in die les probeer ik een bewustzijn tot stand te brengen ten opzichte van verschillende aspecten die belangrijk zijn voor de structuur van de les, als een somatisch proces, maar ook ten opzichte van aspecten die ik wil benadrukken omdat ze méér zijn dan lichamelijke beweging.

Ik ben heel blij over hoe we ons samen aan het ontwikkelen zijn in de

imagined building the school with my own community of former students and friends/peers. In reality, I am going to Eindhoven each week to set it up in the Van Abbemuseum. The team at the Van Abbemuseum who support me are lovely. I know very few people in Eindhoven and that doesn't make it easy to involve locals. In the beginning, I would go on the train, one and a half hour to Eindhoven, and there would be one or two people for the session. Now, gradually, we've built a nice group consisting of people from the Van Abbemuseum and people from outside of the museum.

sr

— Can you explain what you do during these sessions?

yd

— We do these sessions every Tuesday at the Van Abbemuseum. I give a Feldenkrais lesson on the floor of the museum, and through the lesson I try to build awareness towards various aspects that are important to both the lesson's structure, in terms of a somatic process, but also aspects that I am keen to emphasize for their significance beyond the bodily motion.

I'm excited about how we have started to develop together through the lessons – how we learn to look at the collection of the Van Abbemuseum through Feldenkrais lessons. We have done one public meeting thus far where

lessen – hoe we door de Feldenkraislessen naar de collectie van het Van Abbemuseum leren te kijken. We hebben tot nu toe één openbare bijeenkomst gehouden waarin we keken naar een schilderij van László Moholy-Nagy, een schilderij uit de collectie. De bedoeling is om de vastgeroeste relatie tussen de blik en het kunstwerk los te weken, om het werk te bevrijden uit de collectie, uit het beleid van het museum en de curator – om elk werk als een solo te zien en daar gedurende één dag mee te leven. Een andere manier van denken dus – we kijken niet alleen naar de collectie, maar kijken hoe we ermee kunnen leven. We kijken er niet slechts naar maar nemen het volledig in ons op. Het gaat ook over hoe we ons tot onze eigen collectie verhouden, de verzameling van alles dat ons maakt tot wat we zijn – onze herinneringen, gevoelens, zintuigen, stemmen, etc. Als je werkt met een ander bewustzijn van het lichaam, dan zie je dat er vele lagen ten opzichte van collecties bestaan. Ik heb ook nagedacht over het museum als gebouw en structuur waarin collecties worden gevat. Elke directeur begint een nieuwe collectie en de herinnering wordt weggestopt in de duisternis van het depot om nooit meer het daglicht te zien.

Het volgende kunstwerk waar we naartoe werken is een schilderij van El Lissitzky, eentje waarover Lissitzky zelf schrijft dat je er vanuit verschillende hoeken naar kan kijken, alsof het werk om zijn as kan draaien. Als je er

we looked at a painting by László Moholy-Nagy, a painting from the collection. The idea is to disconnect the fixed relation between the gaze and the artwork, to liberate a work from the collection, from the policy of the museum and the curator – to approach every work as a solo, to live with it for a day. So, thinking in different terms – we don't only look at the collection, but we look at how we can live with the collection. We integrate it within us rather than solely how we look at it. It is also about how we relate to our own collection, the assemblage that makes us who we are – our memories, sensations, senses, voices, etc. When you work with a different awareness to the body, one sees that there are many layers of and towards collections. I've also considered the museum as a building and a structure that encapsulates collections. Every director initiates a new collection and there is this memory in the darkness of the depot. Memories that are sealed and do not come to light.

The next artwork we are working towards is a painting by El Lissitzky, one that Lissitzky notes can be looked at from multiple positions, allowing the work to be turned on its axis. When one looks at it from one perspective, one has a birds-eye-view, but when it is turned and leant on its 'upper side', the image is changed as well as the point of view of the observer – the beholder is now in the image rather than looking at it from above.

vanuit het ene standpunt naar kijkt heb je een vogelperspectief, maar wanneer het wordt gedraaid en ‘ondersteboven’ staat verandert zowel het beeld als het oogpunt van de toeschouwer – dan bevind je je als kijker plots in het beeld in plaats van erboven.

Dit evenement wordt een samenwerking van de groep in Eindhoven. We proberen één zo’n openbaar evenement per maand, rondom verschillende werken te doen.

sr

— Kun je meer vertellen over de ideologie van Feldenkrais en hoe dat onderdeel vormt van jouw onderzoek?

yd

— Door middel van Feldenkrais wil ik mijn onderzoek veelomvatter maken. Feldenkrais gelooft niet in losse lichaamsbeweging, het draait altijd om hoe het hele lichaamsmechanisme die ene beweging toelaat en ondersteunt. Als ik mijn hoofd optil, gaat het ook om hoe mijn ribben, mijn sleutelbeen, mijn borstbeen en de rest van mijn skelet bewegen. Hoe meer je je hiervan bewust bent, hoe meer je ziet dat niet één deel van het lichaam passief blijft bij een beweging. Deze gewaarwording is heel bepalend voor mijn praktijk, voel ik. Ik probeer me meer bewust te zijn van de verschillende

This event will be a collaboration of the group in Eindhoven. We are aiming to do such a public event once a month each month around different works.

sr

— Can you tell more about the ideology Feldenkrais and how it is part of your research?

yd

— Through Feldenkrais I would like to make my artistic practice more inclusive. Feldenkrais doesn’t believe in separate body movements. So, it is always about how the whole mechanism of the body allows and supports this one movement. If I lift my head, it is also about how my ribs, clavicle bone, sternum, and the rest of my skeleton are moving. The more one is aware of this, the more one sees there is not one part of the body that doesn’t take part in a movement. I feel that this sensation strongly impacts my practice. I try to be more aware of the different materials that create my practice and the different people who are involved and how to bring them together in a more aware and visible way in the work.

Parallel to my group in the Van Abbemuseum, I also incorporate a Feldenkrais lesson with close friends and family and a closed reading group hosted in

materialen waar mijn praktijk op bouwt, van de verschillende mensen die erbij betrokken zijn en hoe ik hen in het werk samen kan brengen op een bewustere en meer zichtbare manier.

Naast mijn groep in het Van Abbemuseum doe ik ook een Feldenkraisles met naaste vrienden en familie en een besloten leesgroep in mijn atelier. Deze sessies zijn ook een gebaar naar de gemeenschap, een uitreiking naar mijn vrienden, een liefdevolle aangelegenheid – een aangelegenheid die uiteindelijk de basis vormt voor onze dialoog.

sr

— Hoe heeft de CrD jouw kunstpraktijk tot nu toe bevorderd?

yd

— Er zijn meerdere dingen aan de CrD waar ik iets aan heb gehad. Ten eerste ik heb meer zelfverzekerdheid en vertrouwen in mijn werk gekregen. Er is iets heel ondemocratisch aan de kunstenaarspraktijk – met name dat je afhankelijk bent van het instituut om je artistieke activiteiten te tonen. Dat kan heel vermoeiend zijn en ik vind dat problematisch. Door de CrD heb ik nu de tijd die ik eerst miste. Ik ben moeder en ik werk hard om rond te komen, en als performancekunstenaar maak ik geen werk dat aansluit op de markt. Hierdoor ontstaat een soort continue preciaire situatie, zowel financieel als artistiek.

my studio. These sessions also serve as a gesture of community, of extending and nurturing a process of care amongst my friends – a process that ultimately underpins our dialogue.

sr

— How has your CrD research enhanced your artistic practice so far?

yd

— There are a couple of things the CrD has done for me. First, I have gained confidence and faith in my practice. There is something undemocratic in artists’ practice – in particular, one needs the institute to show her artistic activities. It can be quite tiring and I find it problematic. The CrD has given me time that lacked before. I am a mother and I work hard for an income, and as a performative artist my work is not directed to the market. This produces a certain continuously precarious situation financially, as well as artistically. This seems to be the norm for artistic practices, which I firmly object to.

Thanks to the CrD I had the chance to work out my longing of creating a different structure for my artistic practice. I came from a socialistic background that defiantly formed my values. Living the life I have as an artist did not permit me to explore this side in my work. This is why I think the biggest thing that the CrD has done for me, is allowed me to embed my ideological concerns

Dit lijkt de norm te zijn voor kunstenaars, en daar heb ik groot bezwaar tegen.

De CrD gaf me de kans om mijn verlangen om een andere structuur aan te brengen in mijn kunstenaarspraktijk waar te maken. Ik kom uit een socialistisch milieu wat mij uitgesproken waarden heeft meegegeven. Het kunstenaarsleven dat ik leid gaf me geen ruimte om die kant van mijn werk te verkennen. Daarom denk ik dat het belangrijkste wat de CrD voor mij betekent heeft, is dat het me in staat stelt deze ideologische belangstelling een plek te geven in mijn werk.

Als ik in de afgelopen jaren door een instelling werd gevraagd om een performance te komen doen, werkte ik steeds met een nieuwe plek, met nieuwe mensen, in een nieuwe context, om daarna terug te keren naar mijn huis in Amsterdam. Nu, met de CrD, heb ik de kans om dieper in te gaan op de Feldenkraismethode en om langer met dezelfde mensen te werken. Ik heb het gevoel dat we echt samen aan iets werken, samen iets onderhouden. In dit project zorgen we goed voor onszelf, in plaats van ons eigen welzijn te veronachtzamen, iets dat de financiële en werkomstandigheden in de kunst vaak wel van je vragen.

Sr

— Hoe heeft het werken met het Van Abbemuseum jouw kunstpraktijk en onderzoek veranderd?

into my work.

In recent years, when I was asked by an institution to give a performance, I would work with a new place and new people in a new context, and afterwards I would move back to my home in Amsterdam. Now with the CrD I have the chance to go further into the Feldenkrais practice, working much more long-term with people. I have the feeling that we are working together, nourishing something together. In the process we are attentive and caring for ourselves rather than neglecting our wellbeing, something that the financial and labour conditions surrounding an artistic practice often demand.

Sr

— How has working with the Van Abbemuseum changed your practice and research?

yd

— It has become a very practical research, which I didn't expect. I don't feel like an expert, but rather that I am mastering something. I realize now with Feldenkrais that to master something demands so much time, and how little we really master things. To prepare a proper lesson I need time. What is beautifully reflective is that I am mastering a new kind of practice. In my art practice, there was a lot of speculation, which I love. However, going to

yd

— Het is een heel praktijkgericht onderzoek geworden, wat ik niet had verwacht. Ik voel me geen expert, maar ik begin wel iets te beheersen. Ik realiseer me nu met Feldenkrais hoe veel tijd het kost voordat je iets beheerst, en hoe weinig we echt beheersen. Het degelijk voorbereiden van een les vergt tijd. Wat heel mooi zichtbaar wordt is dat ik een nieuwe manier van werken ga beheersen. Ik houd in mijn werk van speculeren, maar elke week naar Eindhoven op en neer gaan om een les te geven is heel hands-on. Dat is nieuw voor mij. Het geeft me structuur en ik denk dat daar mijn nieuwgevonden zelfverzekerdheid vandaan komt.

Sr

— Hoe ben je van plan je onderzoek voort te zetten en welke kant wil je ermee op?

yd

— Ik heb het met de groep over het lichaam als bron van kennis. In onze lichamen dragen we het sediment en lagen van kennis mee. Eenzelfde sediment zien we terug in de collectie. Een schilderij is niet plat. Als kunstenaar weet je dat een lijn die je zet nooit zomaar een lijn is, maar dat die verbonden is met alles eromheen – de compositie, de omgeving, de sfeer, hoe je je ertoe

Eindhoven once a week and giving a lesson is something very hands-on, which is new for me. It gives me a structure and I think that it is from this that my new-found confidence comes.

Sr

— How do you want to develop your research further and in what direction do you want to take it?

yd

— I talk with the group about the body as a source of knowledge. In our bodies we carry the sediment and layers of knowledge. We also see this sediment of knowledge in the collection. A painting is not flat. As an artist you know when you create a line it is not merely a line, because it is related to everything around it – the composition, the environment, the mood, the relation one has to it, etc. I would like to bring this wholeness to the relationship between the subject and the work installed in the museum.

I want to bring different aspects and people together. The professional life is very much about separation. In a way, I feel my practice is resisting being professional.

We are working on learning the collection through somatic experience and during the next phrase we are aiming to establish the aforementioned

verhoudt, etc. Ik zou deze inclusiviteit willen betrekken op de onderwerpen en de werken in het museum.

Ik wil verschillende aspecten en mensen samenbrengen. Het professionele leven gaat zo over scheiding. In zekere zin heb ik het gevoel dat mijn werk daarom niet professioneel wil zijn. Wij zijn nu bezig de collectie te leren kennen via een somatische ervaring, en in de volgende fase willen we proberen het eerder genoemde naschoolse programma op te zetten, op woensdagmiddag in het museum. De toewijding van het team van het Van Abbemuseum is hartverwarmend. Het laat zien dat een andere manier van werken met het instituut mogelijk is – het museum, niet als instituut dat de tentoonstelling van mijn werk faciliteert, maar als materiaal voor mijn werk. Wij scholen het museum. Leren is een manier om voor beweging te zorgen – een middel om het instituut dat de neiging heeft te verstarren en te stagneren even flink op te schudden.

after-school program on Wednesday afternoons in the museum. I am moved by the team of the Van Abbemuseum who work with me, as they are truly dedicated. It explores another economy of working with the institute – the museum is not the institute who offers me space to show my work, but it is turning into the material of my work. We are schooling the museum. Learning is a way of creating mobility – a means of invigorating an institute that risks ossification and stagnation.

yael davids, *a daily
practice.* van abbe-
museum, 2018

photographer: diewke van den heuvel

water met

handen breken

motieven voor een nieuw derde cyclustraject voor onderzoek in de kunsten

jeroen boomgaard

Wat vijftien jaar geleden nog een exotische uitzondering leek, is nu algemene praktijk aan het worden. PhD-trajecten voor kunstenaars golden als een voornamelijk Angelsaksische afwijking die hier met enige argwaan werd bekeken omdat het een intellectualisering van de kunst impliceerde waar men in Nederland huiverig voor was.* En wat vijf jaar geleden gezien kon worden als een slap excuus voor te kort schietende kunstenaars wordt nu in de vorm

breaking water

with bare hands

reasons for a new third-cycle trajectory for research in the arts

jeroen boomgaard

What seemed an exotic exception fifteen years ago has now become general practice. PhD trajectories for artists were regarded with a measure of suspicion as a primarily Anglo-Saxon deviation, because they implied treating art as an intellectual practice, which was viewed with trepidation in the Netherlands.* And what could be seen five years ago as a feeble excuse for poor artists is now presented here in the form of the Creator Doctus (CrD) as a new trajectory

56

van de Creator Doctus (CrD) gepresenteerd als een nieuw traject met ongeken-
kende mogelijkheden. Want een promotietraject zonder de verplichting een
dissertatie te schrijven berust niet zozeer op het onvermogen van kunstenaars
op dat gebied, maar juist op het ongeken-
de vermogen van kunst om onderzoek
dat andere methodes volgt aan de orde te stellen. Het CrD-traject biedt een
alternatief voor het bestaande PhD-traject omdat we menen dat het de kracht
van het kunstonderzoek ten goede komt.

Ik kan niet ontkennen dat de wens kunstenaars de worsteling met het
woord te besparen was wat Tijmen van Grootheest, de toenmalige voorzitter
van het CvB van de Gerrit Rietveld Academie, inspireerde tot de aanzet van
dit traject. In de verdere ontwikkeling ervan onder zijn leiding en die van het
bestuur dat hem opvolgde, verschoof de nadruk naar een vorm van onder-
zoek en een presentatie van onderzoeksresultaten die meer recht doen aan de
kunstenaarspraktijk en die daarom beter passen bij de cultuur van de kunstaca-

*

De mythe dat kunstenaars op hun werk kunnen promoveren in de VS is even hardnekkig als onjuist. Kunstenaars kunnen
in de VS zeker promoveren, maar niet op hun werk. Zij promoveren in de Humanities of in de Social Sciences of in een
andere discipline, maar niet in de kunst. Voor de moeizame omgang hiermee zie Vytautas Michelkevičius, *Mapping Artistic
Research. Towards Diagrammatic Knowing*, Vilnius Academy of the Arts Press 2018, 192–197.

with unknown possibilities. After all, a PhD trajectory without the obligation
to write a dissertation is based less on the incapacity of artists in that field
than on the unexplored potential of art to critique research that follows other
methods. The CrD project offers an alternative to the existing PhD trajectory
because we believe that it strengthens artistic research.

I cannot deny that the desire to spare artists the struggle with words
inspired Tijmen van Grootheest, chair of the executive board of the Gerrit
Rietveld Academie at the time, to promote this trajectory. However, in the
further elaboration of that plan under his guidance and that of the board that
succeeded him, the emphasis shifted to a form of research and a presentation
of research results that does more justice to artistic practice and is therefore
better suited to the culture of the art academy. It is not so much that an artist
should not or would not be able or willing to write a dissertation – some of
them are very keen to do so and are good at it – but the university demands

*

The myth that in the US artists can obtain a doctoral degree for their work is both persistent and false. Artists can certainly
obtain a doctoral degree in the US, but not for their work. They obtain it in humanities, social sciences or some other
discipline, but not in art. On the fraught relation involved, see Vytautas Michelkevičius, *Mapping Artistic Research. Towards
Diagrammatic Knowing*, Vilnius Academy of the Arts Press 2018, 192–197.

57

demie. Het punt is niet zozeer dat een kunstenaar geen dissertatie zou kunnen, willen of mogen schrijven – sommige willen dat heel graag en slagen daar ook goed in – maar dat universitaire eisen en verwachtingen dominant zijn in die benadering waardoor het specifieke en uitzonderlijke van het onderzoek door middel van kunst onderbelicht blijft.* En dat specifieke schuilt grotendeels in performatieve, visuele en auditieve onderzoeksmethodes en resultaten die zich aan bestaande discursieve communicatie vormen onttrekken en die zich niet neer willen leggen bij alles wat wij onder logica verstaan. Een traject dus waarin juist de kwaliteitscriteria van de kunstacademie en van het kunstenveld het uitgangspunt vormen met *peer review* als instrument.

Daarmee waren we er nog niet. Want welke criteria worden de *peers* daarbij geacht in het oog te houden, wat is de te verwachten kwaliteit van dit onderzoek en waarin verschilt het van de ‘normale’ kunstenaarspraktijk? Voor wie is

*

In de samenwerkingen tussen universiteiten en hogescholen zoals die nu op allerlei plaatsen in Nederland ontstaan is dit een punt van discussie. Terwijl men er bijvoorbeeld in het PhDArts programma van de *κΑΒΚ* en de Universiteit Leiden naar streeft een balans te vinden tussen academische output en kunstpraktijk, geldt in de *ARIAS* samenwerking dat de promovende kunstenaar moet voldoen aan de eisen ten aanzien van de dissertatie, zoals die door de desbetreffende faculteit van UvA of VU zijn opgesteld. Het artistieke onderzoek ligt er dan als een tweede onderzoekslaag en –inspanning naast of bovenop.

and expectations are dominant in that approach, overshadowing the specific and exceptional character of artistic research.* That specificity is situated largely in performative, visual and auditory research methods and results that elude existing discursive communication and are not prepared to submit to all that we understand by the term logic. It is thus a trajectory in which it is precisely the quality criteria of the art academy and the field of the arts that form the starting point, with peer review as instrument.

But we still aren't there yet. For which criteria are the peers expected to take into account, what is the expected quality of this research, and in what does it differ from ‘normal’ artistic practice? For whom is this trajectory intended, and how does it relate to the existing PhD possibilities? Initially Van Grootheest introduced the term *meesterstuk* to refer to the final result, but that

*

This is a critical issue in the forms of cooperation between universities and universities of applied science that have now arisen in all kinds of places in the Netherlands. For example, while the PhDArts programme of the Royal Academy of Art (*κΑΒΚ*) and the University of Leiden tries to strike a balance between academic output and artistic practice, in the *ARIAS* collaborative platform the candidate artist must satisfy the dissertation criteria that have been drawn up by the corresponding faculty of the University of Amsterdam or the Vrije Universiteit. In that case the artistic research is treated as a second research level and effort beside or on top of the first.

dit traject bedoeld, en hoe verhoudt het zich tot de bestaande PhD-mogelijkheden? Van Grootheest introduceerde aanvankelijk de term meesterstuk om het eindresultaat aan te duiden. Dat begrip leidde echter tot problemen. Niet alleen omdat in de internationale context waarin het nieuwe traject een plek moet vinden de term *masterpiece* als achterhaald wordt beschouwd, maar ook omdat het Nederlandse begrip meesterstuk van oudsher wordt gebruikt om een afsluitend werkstuk aan te duiden waarmee de leerling bewijst dat hij zijn jarenlange training met succes heeft afgesloten om zich nu zelf meester te noemen. Daarmee raakte het begrip in tegenspraak met ons voornemen om dit traject te richten op kunstenaars met een gevestigde praktijk voor wie een langere onderzoeksperiode verdieping en verschuiving van die praktijk zou kunnen betekenen. Voor ons was duidelijk dat de CrD in veel mindere mate dan de PhD een opleidingssysteem vertegenwoordigt. Voor zover er sprake is van opleiding en begeleiding richten die zich vooral op de manier waarop een bestaande maakpraktijk een nieuwe focus vindt in een onderzoekspraktijk: de kunstenaar wordt onderzoekende maker/makende onderzoeker. Terwijl de PhD als derde cyclus dient om de aangeleerde onderzoeksvaardigheden ten volle te ontplooiën en te etaleren – in die zin is een dissertatie goed vergelijkbaar met een meesterstuk – gaat het in de CrD om een voortzetting en uitbreiding van de artistieke praktijk

led to problems because of its ambiguity. In the sense of masterpiece, the term was too old-fashioned for the international context in which the new trajectory was to find a place. And in the traditional Dutch sense of a work with which an apprentice proved that he had completed his years of training successfully and had now earned the right to call himself a master, the term was at cross-purposes with our aim of creating this trajectory to target artists who already have an established practice and for whom a longer research period could bring about an increased depth and change of direction in that practice. It was clear to us that the CrD is much less of a training course than the PhD. In so far as one can speak of training and supervision, it targets primarily the way in which an existing creative practice finds a new focus in research practice: the artist becomes a creative researcher/researching creator. While the PhD as a third cycle is intended to develop and highlight the acquired research skills to the full – in that sense a dissertation is very like a work produced at the end of an apprenticeship –, the CrD is intended to continue and broaden artistic practice within a research framework. It is precisely that framework that ensures that the trajectory is more than just a support for an existing way of working. The core idea is that artistic research can best show its specific character by means of an embedding in society that follows a middle course

in een onderzoekend kader. En juist dat kader zorgt ervoor dat het traject meer is dan een ondersteuning van de bestaande manier van werken. Centraal staat de gedachte dat kunstonderzoek zijn eigen karakter het duidelijkst kan tonen door middel van een maatschappelijke inbedding die het midden houdt tussen instrumentalisering en absolute autonomie. De CrD-kandidaat volgt dit traject dan ook niet uitsluitend bij een kunstacademie. Het is nadrukkelijk ook ingebed, ondersteund en begeleid bij een maatschappelijke instelling. Een maatschappelijke partner die het onderzoeksveld aanduidt of een probleemgebied markeert, tilt het onderzoek uit de studiopraktijk in de publieke ruimte.

De keuze voor een kandidaat met een stevig gevestigd kunstenaarschap heeft echter consequenties voor de verdere invulling van het traject. Een kunstenaar is een zelfstandig ondernemer, afhankelijk van opdrachten, projecten, tentoonstellingen, galerierepresentaties e.d., een langdurige onderbreking daarvan is desastreus. Maar juist omdat we kiezen voor een kunstenaar die al een carrière heeft, is het mogelijk de onderzoeksperiode te beperken tot drie dagen per week gedurende drie jaar. De pilot die nu loopt en het overleg met de internationale partners moeten uitwijzen of dit voldoende is, niet alleen voor het afleveren van een goed resultaat, maar ook voor het erkennen van het traject als gelijkwaardig aan een PhD.

between instrumentalisation and absolute autonomy. So the CrD candidate does not just follow this trajectory in an art academy. It is explicitly also embedded, supported and supervised by a social institution. A social partner who pinpoints the research field or highlights a problem area elevates the research from studio practice to the public space.

However, the selection of a candidate with a well-established artistic practice has consequences for the further elaboration of the trajectory. An artist is a freelance entrepreneur, dependent on assignments, projects, exhibitions, gallery presentations and so on. A long-term interruption to those activities is disastrous. But precisely because we select an artist who already has a career, it is possible to reduce the research period to three days a week for three years. The pilot that is currently running and consultation with the international partners must indicate whether this is sufficient, not only for the achievement of a satisfactory result, but also for the recognition of the trajectory as equivalent to a PhD.

The research is guided by a supervisor from the academy, a supervisor from the social partner, and, if desirable, a university professor. After approval by the supervisors, the final result is presented to a committee for assessment and is defended in public. In this respect there is little difference from the PhD procedure. But we still wondered how to prevent the discursive element from

Het onderzoek wordt begeleid door een supervisor vanuit de academie, een supervisor van de kant van de maatschappelijke partner, en, als dat gewenst is, een hoogleraar van een universiteit. Het eindresultaat wordt, na goedkeuring door de supervisors, gepresenteerd aan een beoordelingscommissie en publiekelijk verdedigd. Wat dat betreft is er weinig verschil met de gang die een PhD moet maken. Maar voor ons was het nog wel de vraag hoe je vermijdt dat in dit ritueel het discursieve binnensluipt en gaandeweg opnieuw de overhand krijgt. Hoe verdedigt de kunstenaar het werk zelf als onderzoek, welke vragen zijn wel en welke niet te beantwoorden? Natuurlijk kan de onderzoeker/kunstenaar de stappen die in het onderzoek genomen zijn uiteenzetten, de keuzes en overwegingen op een rijtje zetten. We hebben besloten dat een kort schriftelijk verslag daarvoor genoeg moet zijn. En die keuzes en stappen kunnen bevraagd en besproken worden. Maar de vraag of het onderzoek geslaagd is, of het resultaat klopt en met wat het dan klopt, of het werk doet wat het wil doen, dat valt door de kunstenaar moeilijk te beantwoorden zonder in een soort apologie te vervallen die niet overtuigend is, en die het resultaat niet sterker maakt. We overwogen nu dit probleem op te lossen door de *paranimf* op te waarderen. Voor wie het niet weet of nooit mee heeft gemaakt: de twee *paranimfen* worden bij een gewone promotie geacht de kandidaat te

creeping into this ritual and gradually gaining the upper hand again. How does the artist defend the work itself as research, which questions can and which questions cannot be answered? Of course, the researcher/artist can explain the steps that have been taken in the research and list the choices and considerations. We have decided that a short-written report should be enough for that. And those choices and steps can be called into question and discussed. But it is difficult for the artist to answer the question of whether the research has been successful, or whether the result is right and, if so, what makes it right, or whether the work does what it wants to do, without lapsing into a kind of apology that is unconvincing and does not make the result any stronger. We are now giving consideration to solving this problem by upgrading the role of the *paranimf*. In the Dutch degree ceremony, the term is used to refer to the two persons who are supposed to give support to the candidate; in practice this boils down to a passive, ceremonial role during the ritual. We want these two persons to be able to provide a reaction to or reflection on the work, as representatives of the future viewer, as an indication of the communicative power of the work, of the effect and affect that this research result produces.

Yael Davids is now halfway. Both the Van Abbemuseum and the Gerrit Rietveld Academie are very satisfied with how it is going and with the prog-

ondersteunen en in de praktijk betekent dat een even plechtige als passieve rol tijdens het ritueel. Wij willen paranimfen die een reactie of reflectie op het werk kunnen geven, als vertegenwoordigers van de toekomstige toeschouwer, als indicatie van de zeggingskracht van het werk, van het effect en affect dat dit onderzoeksresultaat teweeg brengt.

Yael Davids is nu halverwege. Zowel bij het Van Abbemuseum als bij de Gerrit Rietveld Academie is men zeer tevreden over verloop en de voortgang. We werken toe naar het uitreiken van de eerste CrD-bul na afloop van de eerste openbare CrD-verdediging. Het is een spannend experiment, niet alleen voor ons, maar zeker ook voor Yael Davids. Want heel veel ligt nog niet absoluut vast. Het is nog steeds een pilot.

ress being made. We are working towards the presentation of the first CrD diploma at the conclusion of the first public CrD defence. It is an exciting experiment, not only for us, but certainly also for Yael Davids. An awful lot is still up in the air – it is still a pilot.

colophon

contributions

jeroen boomgaard, yael davids, sher doruff,
merel driessen, annelies van eenennaam,
jet langman, sietske roorda

images

yael davids, diewke van den heuvel

editing

jesse ahlers, sietske roorda

graphic design

elisabeth rafstedt

translations

jesse ahlers, peter mason

production

eva hoonhout, sietske roorda

print

drukkerij raddraaier b.v.

2018, amsterdam

this publication was made possible by

gerrit rietveld academie

Fred. Roeskestraat 96

ED Amsterdam NL

sandberg instituut

Overschiestraat 188

1062 XK Amsterdam

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means without prior permission from the authors or publisher.

The editors have tried every possibility to obtain the rights of use for the publication of the images. If unintended omissions were made nevertheless, we kindly ask the copyright holders to contact us.

